

Bezoekadres:
Polanerbaan 15
3447 GN WOERDEN

Postadres:
Postbus 162
3440 AD WOERDEN

Telefoon: (0348) 40 52 00
www.vosabb.nl

Telefoon Helpdesk:
(0348) 40 52 50

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. de minister en staatssecretaris van OCW
Dr. M. Bussemaker en drs. S. Dekker
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum
5 november 2012

Kenmerk
RV.AK/421896

Onderwerp:
positie en idealen van het openbaar onderwijs

Geachte mevrouw Bussemaker en heer Dekker,

Als minister en staatssecretaris maakt u deel uit van het nieuwe kabinet dat voor de moeilijke uitdaging staat Nederland uit een economische crisis te trekken. In dit kader wil VOS/ABB u wijzen op het essentiële belang van het openbaar primair en voortgezet onderwijs voor de samenleving in haar geheel en de Nederlandse kenniseconomie in het bijzonder.

Wij willen u graag attent maken op een reeks punten die in de wet kunnen worden aangepast om de positie van de openbare scholen in de nieuwe kabinetsperiode te versterken. Dat is geen doel op zich, maar een middel om de kwaliteit van het funderend onderwijs en daarmee de kwaliteit van de samenleving te optimaliseren en de veerkracht van de Nederlandse economie te versterken.

Openbare scholen kenmerken zich door hun alomvattende maatschappelijke taak. Denkt u hierbij aan de wettelijk verankerde algemene toegankelijkheid en benoembaarheid. Deze aspecten maken concreet dat openbaar onderwijs van en voor iedereen is, zonder onderscheid op grond van levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid. Omdat openbare scholen van en voor de samenleving zijn, betrekken zij leerlingen, ouders en personeelsleden actief bij besluitvorming. Dit staat uiteraard niet alleen in het teken van maatschappelijke betrokkenheid, maar is ook uitdrukkelijk bedoeld om voor de leerlingen de kwaliteit van het onderwijs te optimaliseren en in het verlengde daarvan Nederland met zijn open en internationale economie nog krachtiger te maken.

Een ander belangrijk punt dat wij onder uw aandacht willen brengen, is dat openbare scholen, juist omdat zij van en voor de samenleving zijn, aandacht hebben voor waarden en normen en, op basis van wederzijds respect, voor levensbeschouwing en godsdienst. Dit is van belang voor een stabiele maatschappij, waarin iedereen kansen krijgt.

Hieronder benoemen wij puntsgewijs voor welke aspecten VOS/ABB uw aandacht vraagt om in de nieuwe kabinetsperiode de wet meer ten goede te laten komen van de positie en de idealen van het openbaar onderwijs in Nederland.

1. Artikel 23 over de vrijheid van onderwijs moet gemoderniseerd.

De maatschappelijke ontwikkeling is dat de ontkerkelijking in Nederland doorzet en geloofsbeleving steeds individueler wordt. De afname van de kerkelijkheid gaat opmerkelijk genoeg niet gepaard met een stijging van het aantal leerlingen van openbare scholen. Dit is des te opmerkelijker, omdat juist openbare scholen, omdat zij de autonomie van het kind als uitgangspunt hebben, kunnen inspelen op persoonlijke geloofsbeleving. De praktijk laat zien dat de meeste ouders hun schoolkeuze niet meer op denominatieve gronden baseren, maar op pedagogisch-didactische profielen. Hiermee is duidelijk dat de vrijheid van onderwijs, zoals die in 1917 is vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet, niet meer aansluit bij de huidige samenleving. Artikel 23 is een anachronisme geworden en is daarom toe aan een grondige modernisering.

Deze constatering is helaas niet overgenomen in het recente advies 'Artikel 23 Grondwet in maatschappelijke perspectief' van de Onderwijsraad. De raad noemt artikel 23 een groot goed en vindt dat het niet hoeft te worden aangepast. Wel zou artikel 23 volgens het advies op een moderne wijze kunnen worden geïnterpreteerd. De raad noemt bijvoorbeeld de mogelijkheid tot richtingvrije scholenplanning. Op zich is dat goed, maar daar zijn vanwege de wijze waarop de raad dit beschouwt, ook risico's aan verbonden. De Onderwijsraad vindt namelijk dat ouders ook op basis van relatief nieuwe levensbeschouwelijke overtuigingen scholen moeten kunnen stichten. Hier schuilt het gevaar van verdere verzuiling met als mogelijk gevolg dat kinderen van bepaalde levensbeschouwelijke of religieuze stromingen in de school geen andersdenkenden meer ontmoeten.

VOS/ABB vindt het teleurstellend dat de raad met het recente advies de essentie van de ontwikkelingen in de samenleving onvoldoende waardeert en pleit er daarom voor het grondwetsartikel in een bredere context te bezien en aan te passen aan de huidige maatschappelijke verhoudingen.

2. Ook opheffen van openbare scholen moet aansluiten op bestuurlijke zelfstandigheid.

VOS/ABB is positief over het conceptwetsvoorstel om verzelfstandigde besturen van openbare scholen voor primair onderwijs het initiatiefrecht te geven een openbare school te stichten dan wel op te heffen. Het concept is echter nog niet zodanig, dat het werkelijk recht doet aan de bestuurlijke zelfstandigheid van het openbaar onderwijs. De gemeenten behouden volgens het voorstel immers de bevoegdheid een openbare school voor primair onderwijs op te heffen, zonder dat de gemeente het schoolbestuur hierbij betreft. Het conceptwetsvoorstel moet naar onze mening worden aangepast, zodat ook de bevoegdheid om openbare scholen op te heffen ten principale bij het schoolbestuur komt te liggen. Een gemeente zou wel, zoals nu in het concept staat, de mogelijkheid moeten krijgen een openbare school over te nemen voordat het schoolbestuur besluit tot opheffing. De gemeente zou dan de kosten daarvan op zich moeten nemen. VOS/ABB is verheugd over het feit dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Onderwijsraad hier ook positief tegenover staan.

2a. Directe meting geeft reëel beeld van behoeften van ouders.

Het stichten van scholen is wettelijk alleen toegestaan wanneer een indirecte meting voldoende potentieel aan leerlingen aantoonst. VOS/ABB benadrukt, en kan dat met bewijzen aantonen, dat de indirecte meting een onjuist, want verouderd beeld van de behoeften van een lokale gemeenschap geeft. Het komt er in de huidige praktijk op neer dat besluiten over het stichten van scholen worden genomen op basis van gegevens uit het verleden, terwijl de gewenste school, waarvoor de indirecte meting is uitgevoerd, er zou moeten komen op grond van de huidige behoeften. Een directe meting geeft daar, in tegenstelling tot de indirecte meting, een reëel beeld van, op basis waarvan verantwoorde besluiten kunnen worden genomen.

3. Externe toezicht op het openbaar onderwijs moet naar college van B&W.

De gemeenteraad is nog steeds belast met het externe toezicht op het openbaar onderwijs. Die bevoegdheid is vreemd genoeg bij de dualisering van het politieke bestel niet naar het college van B&W gegaan. VOS/ABB pleit ervoor deze taak alsnog bij het college van B&W te leggen. Daar liggen praktische overwegingen aan ten grondslag. Als het externe toezicht bij het college van B&W komt te liggen, kan er slagvaardiger worden gehandeld dan nu het geval is, terwijl de gemeenteraad nog steeds toezicht houdt.

4. Openbaar schoolbestuur moet kindvoorzieningen kunnen aanbieden.

Het is in de huidige situatie voor het openbaar onderwijs, in tegenstelling tot het bijzonder onderwijs, niet mogelijk onder één rechtspersoon verschillende activiteiten op het gebied van kindvoorzieningen aan te bieden. Dit staat het vormen van brede openbare scholen, zogenoemde sterrenscholen en integrale kindcentra in de weg. VOS/ABB dringt erop aan een einde te maken aan deze ongelijkwaardigheid, omdat die leidt tot een achtergestelde en dus verzwakte positie van het openbaar onderwijs.

5. Voor goed passend onderwijs moeten alle scholen algemeen toegankelijk worden.

Het bijzonder onderwijs heeft voor passend onderwijs dezelfde taak als het openbaar onderwijs. Toch kan het bijzonder onderwijs wettelijk, op grond van denominatieve gronden, zorgleerlingen weigeren. VOS/ABB vindt dit een zeer onwenselijke, want principieel bezwaarlijke situatie en pleit daarom voor algemene toegankelijkheid in alle scholen. Daarmee kan het ideaal worden verwezenlijkt om passend onderwijs naar gelijke maatstaf door alle scholen te laten dragen.

6. Alle scholen moeten segregatie en onderwijsachterstanden tegengaan.

VOS/ABB acht het noodzakelijk dat verschillende partijen in een regio samenwerken om de problematiek van segregatie en onderwijsachterstanden aan te pakken. Deze taak dient te worden toebedeeld aan het gehele regionale onderwijsveld en mag derhalve niet slechts op de schouders van het openbaar onderwijs rusten, hetgeen nu op sommige plaatsen helaas nog steeds het geval is.

VOS/ABB vindt het essentieel dat ook de rijksoverheid hier weer een actieve rol in gaat spelen, bijvoorbeeld door lokale ouderinitiatieven voor het tegengaan van segregatie maximaal, dus ook financieel, te ondersteunen. Het vorige kabinet heeft de aandacht voor het tegengaan van segregatie op grond van politieke motieven laten verwateren, met alle maatschappelijke risico's van dien. Deze trend moet worden gekeerd.

7. Overschrijdingsregeling moet aangepast voor adequaat onderwijsbeleid.

De overschrijdingsregeling, die voor financiële en materiële gelijkstelling van het openbaar en bijzonder onderwijs zorgt, leidt er in de praktijk toe dat gemeenten worden ontmoedigd adequaat te reageren op onderwijsontwikkelingen. De regeling moet daarom worden aangepast om gemeenten de mogelijkheid te geven noodzakelijk beleid uit te voeren, zonder dat zij voortdurend wettelijk worden gedwongen hierbij rekening te houden met de gelijke verdeling van middelen over de verschillende denominaties.

8. Samenwerkingsschool moet in eerder stadium mogelijk worden.

De huidige wetgeving biedt slechts ruimte voor het creëren van samenwerkingsscholen, wanneer een van de betrokken scholen met opheffing wordt bedreigd. Deze problematiek speelt in een toenemend aantal regio's met demografische krimp. VOS/ABB ziet in de praktijk dat het op het moment van dreigende sluiting van een school vaak al te laat is om een samenwerkingsschool te realiseren. De wet moet er in het kader van behoud van onderwijskwaliteit in krimpgebieden in kunnen voorzien het instrument van de samenwerkingsschool in een eerder stadium in te zetten.

Daarbij tekent VOS/ABB aan dat de betrokken gemeente bij de opheffing van een openbare school verantwoording dient af te leggen over de wettelijk vastgelegde plicht om in voldoende openbaar onderwijs te (blijven) voorzien. In het verlengde hiervan dient het toezichthoudende orgaan bij een samenwerkingsschool primair bij een openbaar schoolbestuur te liggen en secundair bij het denominatieve bestuur waarmee het openbare bestuur samenwerkt. VOS/ABB pleit ook voor een wettelijk toetsingskader voor de samenwerkingsschool, naar analogie van de al bestaande fusietoets in het onderwijs.

8a. Regeling samenwerkingsschool moet aangepast

De samenwerkingsschool kan wettelijk gezien niet onder het openbare schoolbestuur worden gebracht. Dit zou slechts mogelijk zijn bij een gelijktijdige omvorming naar een samenwerkingsbestuur. Dit zorgt direct voor een wijziging van de rechtspositie van alle bij het betrokken openbare schoolbestuur werkende personeelsleden. De stichting openbaar onderwijs valt dan ook niet meer onder de wettelijke regeling voor openbare schoolbesturen, maar onder die van samenwerkingsbesturen. Dit zorgt dan tevens voor een wijziging in het toezicht, dat dan niet meer sec bij de gemeente ligt.

Het vorenstaande druist in tegen een van de uitgangspunten van de regeling, namelijk 'het voorkomen dat openbaar onderwijs soms verdwijnt'. Het kan dan ook zorgen voor een begin van achterstelling van het openbaar onderwijs, wat nooit de bedoeling kan zijn. Dit probleem kan simpel worden verholpen door aan lid 4 van de artikelen 17d WPO en 53d WVO de volgende bepaling toe te voegen:

'behoudens het geval waarin de rechtspersoon uit artikel 48 WPO of 42b WVO de samenwerkingsschool in stand zal houden.'

9. Versterking van ouderbetrokkenheid.

VOS/ABB vindt het buitengewoon positief dat het ministerie van OCW de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs wil versterken. Wij dringen er dan ook op aan de positieve aandacht hiervoor vast te houden, zowel op basis van principiële sociaal-maatschappelijke uitgangspunten als in financiële zin. Betrokken ouders zijn immers de sleutel tot een succesvolle onderwijstijd, in het gehele funderend onderwijs. Ouderbetrokkenheid sluit nauw aan op de kernwaarden van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs, waarin is vastgelegd dat openbare scholen democratische organisaties zijn.

VOS/ABB verzoekt u bovenstaande punten te betrekken bij uw werkzaamheden als minister en staatssecretaris van OCW, omdat een sterke positie van het openbaar onderwijs doorslaggevend is voor de kansen van de toekomstige generatie, die verantwoordelijkheid zal dragen voor het behoud van onze welvaart en ons welzijn.

Met vriendelijke groet,

Vereniging VOS/ABB

R.C. van der Veen
directeur
tel. 06 – 22 93 96 77
rvanderveen@vosabb.nl